UZAKDOGU DINLERI

BUDIZM – TAOIZM - SHINTOISM

Burhan CIKILI

Budizm

- Kurucusu Siddhartha Gautama (Buda). 2500 yil once Hindistan-Nepal sinirindaki bir bolgede ortaya cikti.
- 470 milyon muntesip. Dogu ve Guneydogu Asya ulkelerinde.

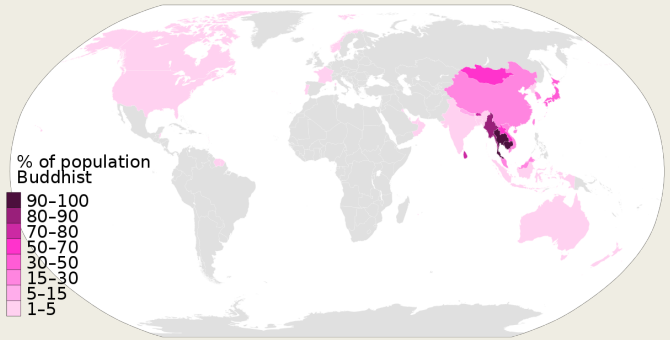

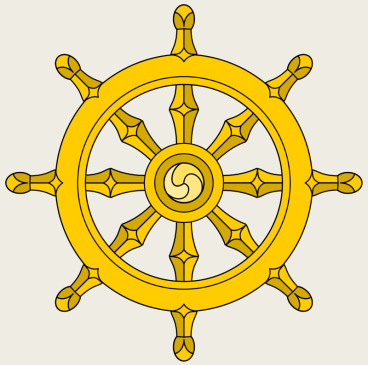

Budizm

Kurucusu Siddhartha Gautama (Buda). 2500 yil once Hindistan-Nepal sinirindaki bir bolgede ortaya cikti.

Zengin ve elit bir ailede dogdu. Halkin arasina karistigi zaman acilarla, istiraplarla, adaletsizlikle tanisti ve herseyi geride birakip hakikat arayisina cikti.

Brahmic, Hindu kast sisteminin dayatildigi, sosyal adaletsizliklerin ve savaslarin cok oldugu bir zaman diliminde, kast sistemini aradan cikararak bireyin kendi yolculugu ile hakikate gidebilecegi fikri alt sinif arasinda hizla kabul gordu.

Hinduizmin etkili oldugu cografyalarda bir donem Hinduizmi geride birakacak kadar hizli yayilmistir. Yakin tarihe kadar kast sistemi ve Hinduizme alternatif gorulmustur.

Sonuc itibariyle Buda icin bir sosyal devrimci diyen bircok calisma mevcut.

Budizm hakkinda dusuncelerimiz ne olursa olsun, yuz milyonlarca insanin yasadigi cografya Buda`nin ogretileri ile tanistiktan sonra savastan ve kan dokmekten olabildigince uzak durmaya calismislardir. Sadece bu zaviyeden bakildiginda bile cok buyuk bir onderdir.

Onemli Kisiler ve Kurumlar

- Buda`nin olumunden birkac asir sonra Mauryan krali Ashoka`un Budizm inancini kabul etmesiyle, Budizm cok buyuk bir ivme kazanmistir.
- Ashoka Budizm ogretisini daha organize bir din haline getirmek icin cabalamis, Budist konsulu toplamis, misyonerlik faaliyetlerini baslatmis ve Budizm icin onemli yerlere anitlar ve tapinaklar yaptirarak insanlarin ziyaretine acmistir.
- Bu faaliyetleri sonucu Budizm, Hindistanin guneyi, sri lanka, orta asya, Tibet ve Cin`e kadar ulasmistir.
- Budizm`de 3 temel kurum vardir. Buda (ogretmen), Dharma (ogreti), Sangha (cemaat).
- Buda`nin ogrencileri tarafindan aktarilan sozlerinin oldugu kutsal metinler “Sutralar” vardir. Ezber, zikir ve yazma gelenekleri vardir.
- Buda olaganustu bir insandir ancak Yaratici veya bir Tanri degildir.
- Budizm Yaratici ve Tanri gibi kavramlara deginmez, onemli olan ic huzura (meditasyon) ve hikmete (ahlak) ulasarak aydinlanmaktir.

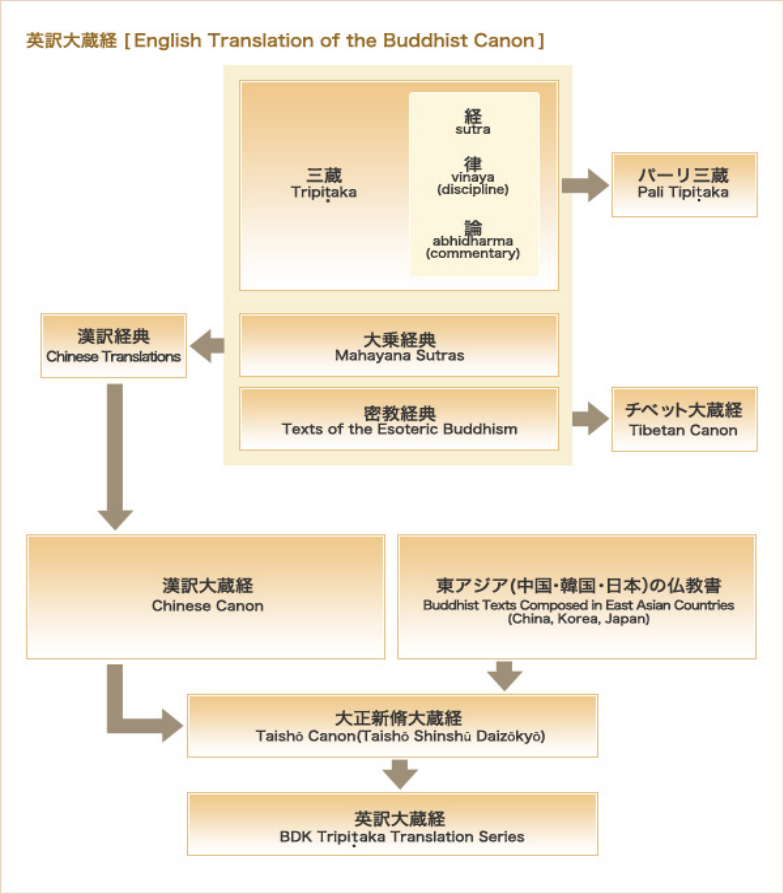

Budizm Ogretisi ve Temel Kavramlar

Dharma: Hindistan menseili dinlerinde hepsinde vardir ve farkli tarifleri mevcut. Budistler Evrene duzen veren kanun ve kurallar olarak aciklar. Buda`nin ogretisi Dharma`nin kendisidir.

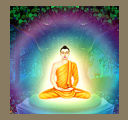

Buda ogretisi dunyanin bir aci ve istirap meydani oldugunu ve bunun temel sebebinin insanlardaki acgozluluk, ofke ve cahillik oldugunu soyler.

Karma: Bizdeki karsiligi ‘amel’ dir. Karma`da esas olan niyetlerdir. Ameller niyetlere gore karsilik bulurlar.

Samsara: Reenkarnasyon, Budizm insanlarin reenkarnasyon dongusunden cikamadigi icin istirap ve acilar cekmeye mahkum oldugunu ogretir. Samsara`dan cikmanin yolu Buda`nin ogretilerini ve metodlarini takip etmektir.

Boddhisattva: Buda`nin ogretilerini tamamlamis, aydinlanmaya ulasmis ve basklarini aydinlatmak icin cabalayan kimse.

Temel Ogretiler

Dört Yüce Gerçek:

- **Dukkha** - Yaşam acı doludur.
- **Samudaya** - Acıların sebebi cehalet, açgözlülük ve öfkedir.
- **Nirodha** -Sebeplerin ortadan kalkması, acıların ortadan kalkmasını getirir.
- **Magga** - Acıların sona ermesinin yolunu Sekiz Katlı Asil Yol gösterir.

Sekiz Aşamalı Asil Yol ORTA YOL

- doğru düşünce
- doğru amaç
- doğru söz
- doğru anlayış
- namuslu kazanç
- doğru eylem
- doğru uyanıklık
- doğru odaklanma.

TEMEL AHLAK KURALLARI

- Hiçbir canlıya zarar vermemek.
- Verilmeyeni almamak.
- Cinsel istismarda bulunmamak.
- Yalan söylememek.
- Sarhoş edici maddelerden uzak durmak.

Gunumuzde Budizm

- Mezhepler:
  - ***Theravada Buddhism:*** *Thailand, Sri Lanka, Cambodia, Laos ve Burma*
  - ***Mahayana Buddhism:*** *China, Japan, Taiwan, Korea, Singapore, Vietnam*
  - ***Vajra Tibetan Buddhism:*** *Tibet, Nepal, Mongolia, Bhutan, and parts of Russia and northern India*
- Ibadetler mezheplere gore degisebilir.
- Budizmin siyasetle tanismasi.
- Milliyetcilik dalgalari.
- Yorumsal metinler.

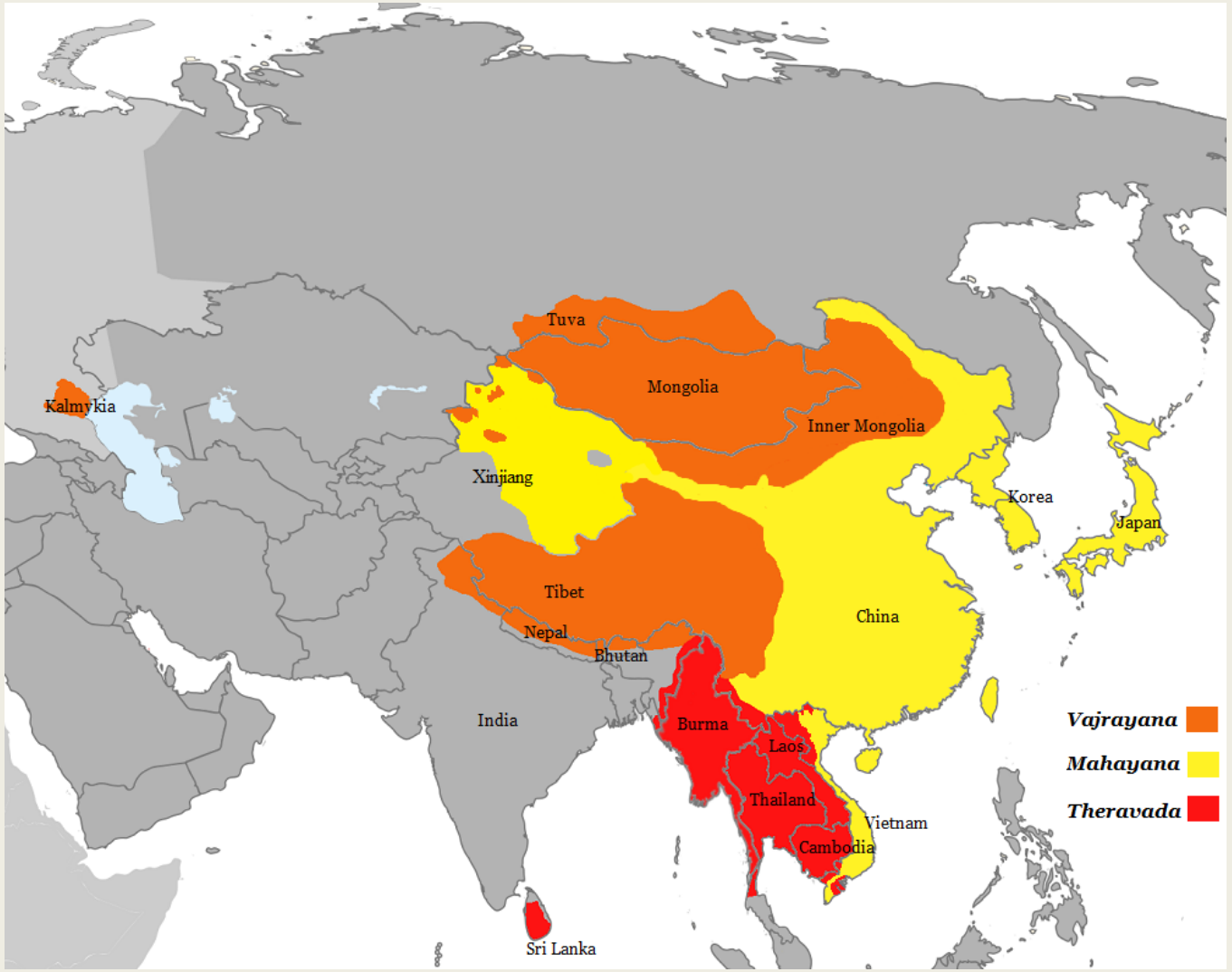

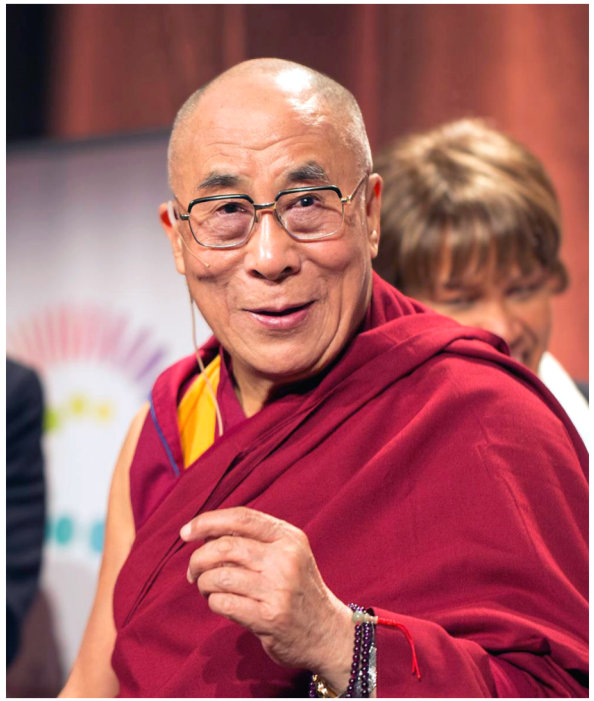

Zen Buddhism

Daoism - Taoism

Kurucusu Lao-tzu olarak olarak Kabul edilir. 600 B.C.

Lao-tzu`nun yazdigi Tao Te Ching kitabi bu ogretinin, felsefenin temelini olusturur.

Lao-tzu bazi kaynaklarda Konfucyus`un hocalarindan birisi olarak gecer. Ayni donemin insanlaridir. Buda`dan bir asir once. Budizmin Cin`de hizla yayilmasinin bir sebebi de Daoismin Hindistan`da inkisaf eden bir kolu, Buda`nin ise Lao-tzu`nin oradaki reenkarnasyonu oldugu inancidir. Daoizm ve Budizm arasinda bir cok konuda benzerlik vardir.

DAO sozluk anlami “yol” demektir ancak kisa bir tarifi yoktur. Budizmde ki Dharma`ya benzer olarak evrenin denge ve duzenin saglayan yol olarak anlatilir.

Lao-tzu Zhou hanedanligi donemi entellektuel bir saray calisanidie ve hanedanlikta isler kotuye gitmeye basladiginda artik birseyleri duzeltebilecegine olan inanci kalmamis ve batiya dogru inziva yolculuguna ciktigi rivayet edilir. Bu yuzden Tao Te Ching ogreti kitabinda insanin dogasi, kotu yonetim ve yoneticiler ve sosyal problemlere sikca vurgu vardir. Cin`de dogan bu ogreti Cin kulturunun etkili oldugu yerlerde yayilmistir.

Lao-tzu ogretilerinde bir yaraticidan bahsetmez, evrensel duzeni doganin dengeyi gozeten ogretisine atfeder. Ancak sonradan gelisen Daoizm`de bircok Tanrisal figure ortaya cikmis ve insanlar onlara tapinmaya baslamistir.

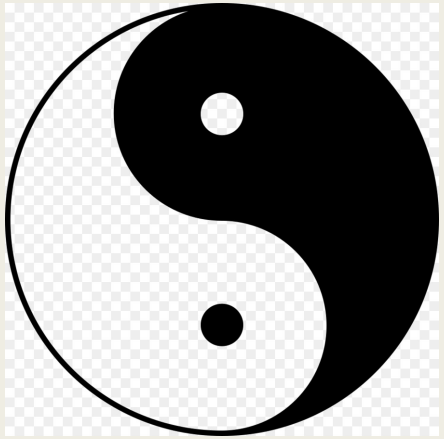

Onemli Kisi ve Kurumlar

Lao-tzu`ya atfedilen metinlerin disinda baska kutsal metinler vardir. Daoism`in ortaya cikmasindan cok daha once varolan I-Ching (Degisimler Kitabi) Kadim Cin medeniyetinin en eski klasigi Kabul edilir. Daoism bu metinlerden acikca etkilenmistir ve sonraki yillarda Daoismin kutsal metinleri arasina eklenmistir.

I Ching metinleri cesitli cifir ve sembolik yontemler kullanilarak fal bakmak icin kullanilmis ve tarih boyunca nice imparatorlar en buyuk kararlarini verirken bu fal yontemlerini kullanmistir. Ayni yontem Konfucyusluk ve Budizmin Cin icindeki ekolunde de kullanilmistir.

Zhuangzi: Lao-tzu`dan sonra Daoizm`in en onemli figurudur, kitabi Zhungzi Daoizmin en onemli ikinci metnidir.

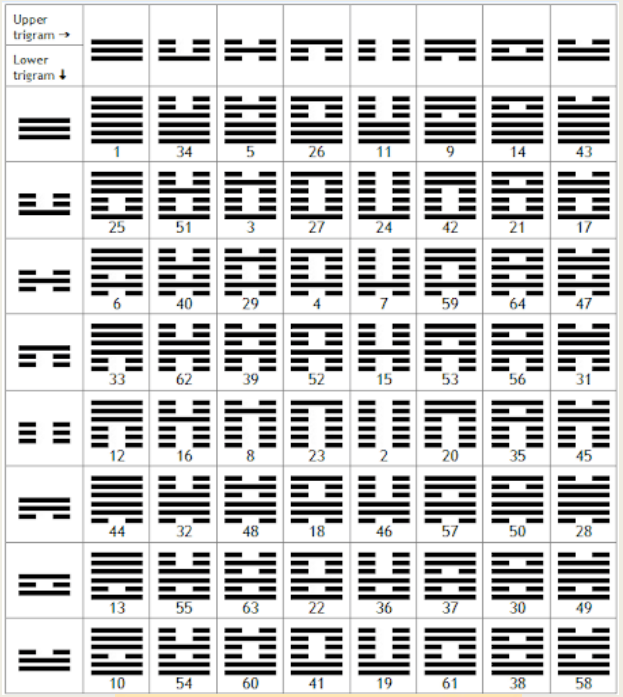

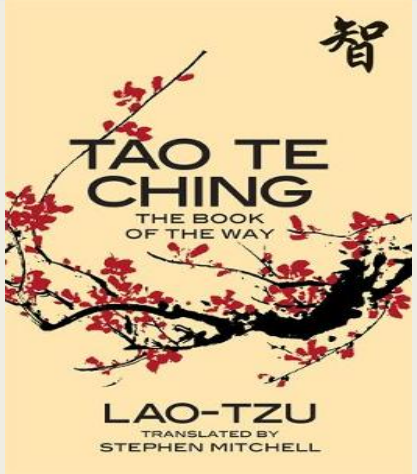

Daoizm Ogretisi ve Temel Kavramlar

Wu Xing: Evren 5 element, ates, su, toprak, tahta ve metal elementleri uzerine kaim olmustur ve bunlar arasinda devr-i daim eder. (Feng Shui felsefesinin kaynagidir.)

Wu Wei: Zorlamamak, pasiflik veya bir niyet gozetmeden hareket etme felsefesi Daoizmin en temel felsefelerinden birisidir.

Yin Yang: Evren zitliklarin birbirleri ile ahengi icerisinde devam eder. Bu ahengi korundugu, gozeteldigi dogayla uyumlu kalindigi muddetce huzur bulur insan. Zitlar arasinda ki enerjiye Chi denir. Chi gucun, akisin kaynagidir.

Ziran: Dogallik demektir, herseyin en ilkel, en el degmemis hali en guzel ve evrenin duzenin en uygun halidir. Bu yonuyle Daoizm gelisen bir medeniyet anlayisi, yenilige karsi cikmistir. Klasik Cin resim sanati tablolarinda Daoizmin bu etkisi cok acik gorulur.

San Bao: 3 Hazine, merhamet, olculu olmak ve evrenin icinde konumunu bilmek yada tevazu. 3 hazinenin Cin politikasinin temelini olusturdugunu dusunen calismalar vardir.

Temel olarak evrenin (doganin) kucuk bir parcasi olan insanin evrensel duzeni anlayabilmesi ancak kendini tanimasiyla mumkundur. Bunu tamamlayan insanlar ruhi olumsuzluge ulasirlar.

行天宮

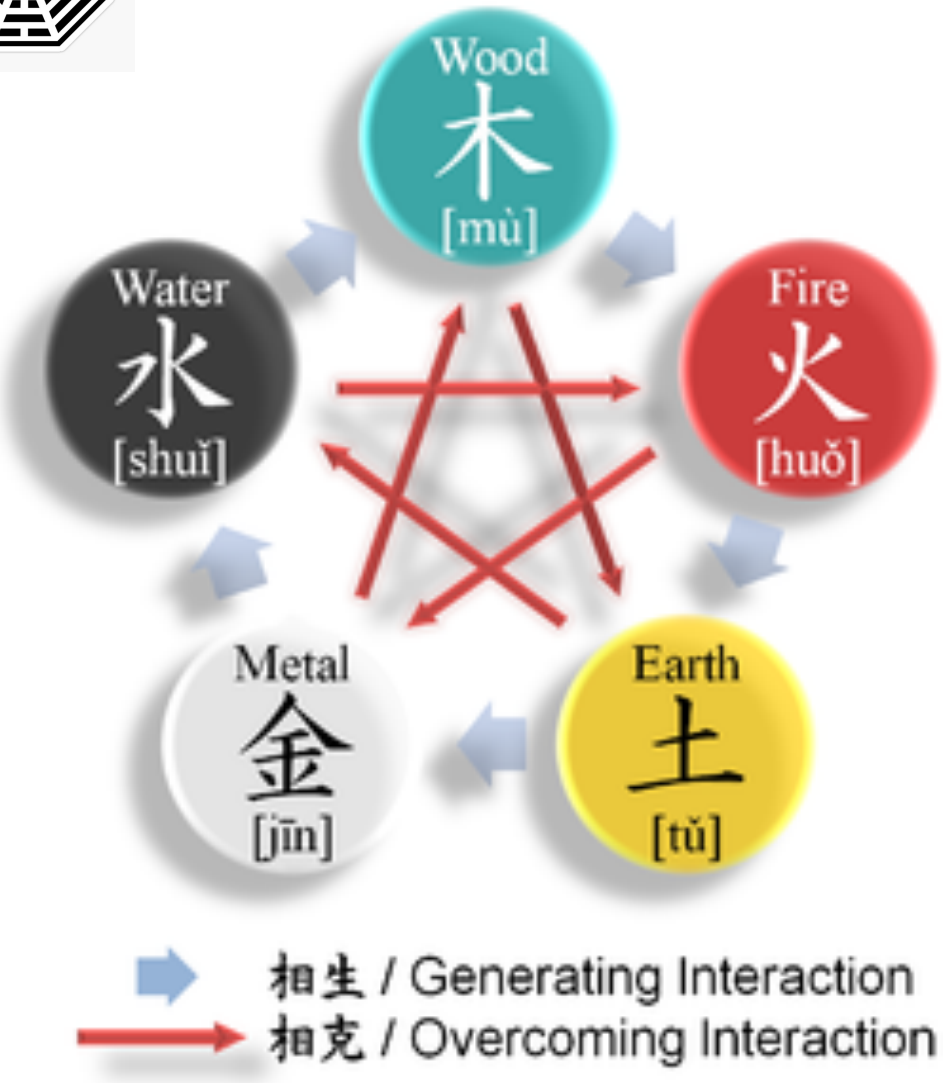
Wood
木
[mù]
Fire
火
[huǒ]
Earth
土
[tǔ]
Metal
金
[jīn]
Water
水
[shuǐ]
相生 / Generating Interaction
相克 / Overcoming Interaction

Gunumuzde Daoizm

Daoizmin bazi ekollerinde mesihlik anlayisi vardir. Bu anlayis tarihte bazi donemlerde isyanlara ve yikimlara sebep olmustur. Enson kultur devrimiyle Daozimin merkezi olan Cin de tapinaklari yok edilmis, rahipleri gorevden alinmistir. Gunumuzde Daozimin merkezi Tayvan olmustur.

Arastirmacilar gunumuzde ki Daoizmin aslolandan cok uzaklastigini ve ortaya cikan yeni dini Cin Halk Dini- Chinese Folk Religion olarak tarif ederler. Bu din koklerini Daoizmin cok daha oncesi Saman inanislarina dayanmaktadir.

Cok farkli ritueller halen devam etmektedir. Her mahalleye ozel tapinak ve icerisinde oranin koruyucu Tanrilar bulunur. Belirli tatil gunlerinde mahalleli yolda konvoylar cicekler ve catapatlar ile tapinak icinde ki tanriyi disarida dolastirir.

Yilda bir gun mezar temizleme bayrami kutlanir, atalarin mezarlari temizlenir onlar diger alemde kullanmalari icin ozel paralar yakilir hatta daha zenginleri baska seyler yakabilir. Hayalet Bayrami…

Yine bayramlarda ejderha danslari, aslan danslari yapilir.

Cin kulturu icine hapsolmus ve evrensellesememistir, ancak Cin, Uzakdogu kulturunun cok onemli kodlarini tasiyan bir aracidir.

Taoist deities

SENTEZ OGRETILER

Sintoizm

Japon yerel dini, animist ve panteist dinlerdendir. Bir kurucusu yoktur.

Bir kadir-i mutlak Tanri veya kutsal metni yoktur. Rituellere onem verilir.

Dogaustu, Ruhani varliklarin (deities and spirits) evrendeki herseye sirayet ettigi ve kontrol ettigine inanilar. “Kami” olarak anilan varliklar iyi de olabilir kotu de. Ancak insan ozu itibariyle iyidir ve kotulukler seytani varliklarin yonlendirmesiyle olur.

Kami`lerden korunma istemek veya serrinden korunmak icin ibadet ritueller yapilir.

Her Kami`yi temsil eden bir sembol vardir, bazen hayvanlarda kullanilir. Ornegin Tilki, en onemli Tanrilardan kabul edilen Inari Ookami`yi temsil eder.

Japonlar genellikle hangi dine inandigi soruldugunda bir dine inanmadiklarini soyluyorlar cunku din (shūkyō 宗教) bir dogma olarak gorulurken Shinto bir dogmalari olamayan sinirlari cok genis ritueller manzumesi.

Ritueller

- Haftalik veya gunluk ibadet yoktur. Ancak muntesipleri her sabah tapinaga ugrayarak gune baslarlar.
- Geleneksel evlilik torenleri Sinto geleneklerine gore yapilir.
- Temizlik- arinmak cok onemlidir. Su hem maddi kirlerden hem manevi gunahlardan arindirir. Bu yuzden su kenarlari, akarsular… kutsiyeti olan yerlerdir.
- Tapinaklarda bir kosede (temizu) su ve ahsap taslarla ritueller oncesinde veya tapinaga girer girmez su ile arinma ritueli yapilir.
- Hizli modernlesmenin cok cok gerisinde kalmis olmak Sintoizm`in yasadigi en buyuk sorun.
- Torii: Kamil`ler ile insanlari ayiran gecit. Altindan gecmek arinmak demektir.

State Shintō – Imparatorluk Ailesi: Imparatorluk Ailesi: Sintoizmin kollarindan birisidir. 1868 Meiji donemi, milliyetci akimlarin hizlandigi bir donemde ortaya cikmis, devlet ve dini bir butun olarak gorur, imparatoru bir Kami olarak kabul eder. Imparator Gunes Tanricasi Amaterasu`nun soyundandir ve asirlardir Japonya`ya hukmeder. 1945 maglubiyeti sonrasi lagv edilmis sonraki yillarda devleti kutsallastiran soylemleri dislanarak Shrine Shinto olarak yeniden kabul edilmis. .

Taoizm etkisi: Cok tanrili ve tanrilar arasinda hiyerarsik siralama Taosim ile etkilesimden sonra ortaya cikmistir.

Budizm etkisi: Insan suretinde Tanrilar veya Kami`lerin budizm etkisi olduguna inaniliyor. Kami`lerin budizm`de ki boddhisatva lardan olduguna inanilmis.

POPULER KULTUR

TEŞEKKÜRLER!